

LIETUVOS EDUKOLOGIJOS UNIVERSITETAS
LITHUANIAN UNIVERSITY OF EDUCATIONAL SCIENCES

ISSN 1392-0456
E-ISSN 2029-7181

Istorija

2015, t. 97, Nr. 1

History / Vol. 97, No. 1, 2015

Mokslo darbai / Research Papers

VILNIUS

Vyriausiasis redaktorius / Editor-in-Chief
Akad. prof. dr. Eugenijus Jovaiša

Lietuvos edukologijos universitetas, Lietuva
Lithuanian University of Educational Sciences, Lithuania
Lietuvos mokslų akademija, Lietuva
Lithuanian Academy of Sciences, Lithuania

Atsakingoji redaktorė / Executive Editor
Doc. dr. Sandra Grigaravičiūtė

Lietuvos edukologijos universitetas, Lietuva
Lithuanian University of Educational Sciences, Lithuania

Nariai / Members

Doc. dr. Romas Batūra

Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, Lietuva
The General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania, Lithuania
Vilniaus universitetas, Lietuva
Vilnius University, Lithuania

Doc. dr. Dalia Bukelevičiūtė

Prof. dr. Adomas Butrimas

Vilniaus dailės akademija, Lietuva
Vilnius Academy of Arts, Lithuania
Keele universitetas, Jungtinė karalystė
Keele University, UK

Ph.D. Christoph Dieckmann

Akad. prof. habil. dr. Romualdas Grigas

Lietuvos mokslų akademija, Lietuva
Lithuanian Academy of Sciences, Lithuania
Lietuvos istorijos institutas, Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva
Lithuanian History Institut, Vytautas Magnus University, Lithuania

Prof. dr. Jūratė Kiaupienė

Prof. dr. Libertas Klimka

Lietuvos edukologijos universitetas, Lietuva
Lithuanian University of Educational Sciences, Lithuania
Šiaurės vakarų Indianos universitetas, Kolumbijos koledžas (Čikaga), JAV
Indiana University Northwest, Columbia College, USA

Adjunktas Ph.D. Virgilijus Krapauskas

Prof. dr. Antanas Kulakauskas

Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva
Vytautas Magnus University, Lithuania

Prof. habil. dr. Mykolas Michelbertas

Vilniaus universitetas, Lietuva
Vilnius University, Lithuania

Doc. dr. Silva Pocytė

Klaipėdos universitetas, Lietuva
Klaipėda University, Lithuania

Prof. dr. Jūratė Rubavičienė (Baranova)

Lietuvos edukologijos universitetas, Lietuva
Lithuanian University of Educational Sciences, Lithuania

Dr. Birutė Salatkienė

Šiaulių universitetas, Lietuva
Šiauliai University, Lithuania

Prof. dr. Juozas Skirius

Lietuvos edukologijos universitetas
Lithuanian University of Educational Sciences, Lithuania

Prof. dr. Petras Stankevičius

Lietuvos edukologijos universitetas, Lietuva
Lithuanian University of Educational Sciences, Lithuania

Assoc. prof. Ph.D. Saulius Sužiedėlis

Millersvilio universitetas, JAV
Millersville University of Pennsylvania, USA

Doc. dr. Rūta Šermukšnytė

Vilniaus universitetas, Lietuva
Vilnius University, Lithuania

Ph.D. Joachim Tauber

Nordost institutas (Liuneburgas), Hamburgo universitetas, Vokietija
Nordost Institut (Luneburg), Hamburg University, Germany

Akad. prof. habil. dr. Antanas Tyla

Lietuvos mokslų akademija, Lietuva
Lithuanian Academy of Sciences, Lithuania

Doc. dr. Rita Regina Trimonienė

Šiaulių universitetas, Lietuva
Šiauliai University, Lithuania

Prof. habil. dr. Liudas Truska

Lietuvos edukologijos universitetas, Lietuva
Lithuanian University of Educational Sciences, Lithuania

Akad. prof. habil. dr. Vladas Žulkus

Klaipėdos universitetas, Lietuva
Klaipėda University, Lithuania

Prof. Ph.D. Theodore R. Weeks

Lietuvos mokslų akademija, Lietuva
Lithuanian Academy of Sciences, Lithuania
Pietų Ilinojaus universitetas, JAV
Southern Illinois University, USA

Redakcijos adresas / Editorial address

Lietuvos edukologijos universitetas, Istorijos fakultetas / Lithuanian University of Educational Sciences, Faculty of History
T. Ševčenkos g. 31, LT-03111 Vilnius, Lietuva
Tel. / Phone (+370 5) 233 22 78, el. paštas istorija@leu.lt,
Tinklapis / Home page <http://www.istorijoszurnalas.lt/> arba <http://www.istorijoszurnalas.lt/>

Žurnalas yra šiose duomenų bazėse / Abstracting and indexing services:

Historical abstracts – <http://support.ebscohost.com/>, C.E.E.O.L. – Central and Eastern European Online Library) – <http://www.ceeol.com/>, CSA: Sociological Abstracts – <http://www.csa.com/>, CSA Worldwide Political Science Abstracts – <http://www.csa.com/>, MLA: Modern Language Association International Bibliography – <http://www.mla.org/>, EBSCO Publishing: Academic Search Complete – <http://www.ebscohost.com/thisTopic.php?marketID=1&topicID=633>, EBSCO Publishing: TOC Premier – <http://www.ebscohost.com/thisTopic.php?marketID=1&topicID=144>, EBSCO Publishing: Current Abstracts – <http://www.ebscohost.com/thisTopic.php?marketID=1&topicID=67>.

Mokslu darbu žurnalas leidžiamas nuo 1958 metų / Issued since 1958

Turinys / Contents

Istorija / 2015, t. 97, Nr. 1

IŠ TAUTOS PRAEITIES/ FROM THE PAST OF THE NATION

Lilia Zabolotnaia

The Riddles, Myths and Facts concerning Maria (Lupu) Radziwiłł's Last Will and Testament / Mįslės, mitai ir faktai apie Marijos (Lupu) Radvilienės testamentą..... 5

Burba Domininkas

Bajorų gyvenimo peripetijos XVIII amžiaus vidurio Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sostinėje pagal Vilniaus kanauninko Jono Dominyko Lopacinskio asmeninę korespondenciją / The Twists and Turns of the Life of the Nobility in the Capital of the Grand Duchy of Lithuania of the Mid-18th Century according to Personal Correspondence of the Canon of Vilnius Jan Dominik Łopaciński..... 26

Algirdas Antanaitis

Tarybinių povandeninių laivų veikla II pasaulinio karo metais šiuo metu Lietuvai priklausančioje Baltijos jūros dalyje / Soviet Submarine Operations in the Years of World War II in the Present-day Lithuanian Waters of the Baltic Sea 47

ISTORIJOS DIDAKTIKA / HISTORY DIDACTICS

Mindaugas TAMOŠAITIS

Igno Šeiniaus literatūros kūrinys „Raudonasis tvanas“ istorijos pamokose / Application of the Literary Work *Raudonasis tvanas* by Ignas Šeinius in History Lessons 66

RECENZIJOS / REVIEW

Romualdas Juzefovičius

Naujausi Lietuvos mokslo istorikų leidiniai / Latest Publications of the Lithuanian Historians of Science 77

KRONIKA / CHRONICLES

Juozas Skirius

Prisiminus lietuvių dipukų leidybinę veiklą pokario Vakarų Europoje / Remembering the Publishing Activities of Lithuanian Displaced Persons in Postwar Western Europe 82

Bendrieji publikacijų pateikimo reikalavimai

1. Straipsnio medžiaga turi būti pateikiama tokia tvarka:
 - 1.1. straipsnio pavadinimas;
 - 1.2. autoriaus vardas, pavardė;
 - 1.3. autoriaus institucijos pavadinimas, adresas ir autoriaus el.paštas;
 - 1.4. anotacija straipsnio kalba (ne trumpesnė kaip 500 spaudos ženklų su tarpais) ir 5–7 esminiai žodžiai;
 - 1.5. straipsnio tekstas (ne ilgesnis kaip 40 000 spaudos ženklų su tarpais);
 - 1.6. literatūros sąrašas (nenumeruojamas);
 - 1.7. straipsnio santrauka anglų kalba (ne trumpesnė kaip 1 500 spaudos ženklų su tarpais). Jei straipsnis parašytas anglų ar kitomis pagrindinėmis pasaulio kalbomis (vokiečių, prancūzų, rusų), santrauka rašoma lietuvių kalba. Santraukoje pateikiami 5–7 esminiai žodžiai.
2. Straipsnyje turi būti iškelta mokslinė problema, nurodytas tyrimo aktualumas ir originalumas, suformuluotas tyrimo tikslas ir uždaviniai, pateikta ir pagrįsta tyrimo metodologija bei metodai, visapusiškai išnagrinėta problema, pateikti išsamūs ir argumentuoti tyrimo rezultatai, išvados (apibendrinimai) susietos su iškelta problema, tyrimo tikslu ir pasiektais rezultatais.
3. Iliustracinė medžiaga, lentelės, schemos, grafikai ir kt. pateikiami originalūs, geros kokybės (ne mažiau kaip 300 dpi; GIF, JPEG, PNG, TIFF formatais), nepažeidžiant autoriaus teisių.

Citavimo ir literatūros sąrašo sudarymo rekomendacijos

Nuorodos tekste į informacijos šaltinį ir literatūros sąrašas sudaromi pagal APA (Publication Manual of the American Psychological Association) standartą. Šiose rekomendacijose pateikiami reikalavimai empirinio tipo moksliniams straipsniams. Rengiant kito tipo straipsnius (literatūros apžvalgą, teorinį ir metodologinį straipsnį, atvejo studiją ir pan.), būtina laikytis APA standarto reikalavimų tokio tipo straipsniams (daugiau informacijos www.apastyle.org).

1. Jeigu tekstas perfrazuojamas, pateikiant nuorodą į informacijos šaltinį, atitinkamoje sakinio vietoje lenktiniuose skliaustuose nurodoma autoriaus pavardė ir publikavimo metai, pvz., Naujoji ugdymo paradigma išreiškia kitokį mokymo ir mokymosi santykį studijų procese (Petraitis, 2014); pažodžiui cituojamas tekstas pateikiamas kabutėse, citatos pabaigoje lenktiniuose skliaustuose nurodoma autoriaus pavardė, publikavimo metai ir puslapis, pvz., „tautinė kalba <...> pabrėžia bendrumą su savaisiais, savo krašto žmonėmis“ (Zinkevičius, 1992, 46).
2. Jeigu autoriaus pavardė yra sakinio dalis, skliausteliuose nurodomi tik metai, pvz., A. Žukauskas (2000) palygino įvairių periodinę literatūrą.
3. Cituojant informacijos šaltinį, kurį parengė du autoriai, kiekvieną kartą reikia nurodyti abu autorius, pvz., (Bagdonas, Jucevičienė, 2013).

4. Jeigu cituojama trijų ir daugiau autorių publikacija, skliausteliuose rašoma pirmojo autoriaus pavardė ir „et al.“, o po kablelio rašomi kūrinio leidimo metai, puslapis, pvz., (Trimble et al., 2013, 12).
5. Kai kūrinio leidėjas yra ne konkretūs autoriai, o asociacija, bendruomenė, vyriausybė organizacija ar kt., autoriumi nurodomas kolektyvinis autorius, pvz., (American Psychological Association, 2003).
6. Literatūros sąrašas pateikiamas straipsnio pabaigoje abėcėlės tvarka. Pirmiausia pateikiami darbai lotyniškais rašmenimis, po to – kiti. Literatūros sąrašė turi būti nurodomi tik straipsnyje minimi šaltiniai.

- 6.1. **Straipsnis žurnale:** Pavardė, V. V., Pavardė, V. (Metai). Straipsnio antraštė. *Žurnalo antraštė*, tomas (numeris), puslapiai. Večkienė, N., Ramanauskaitė, A. (1996). Pažinimo ir ugdymo modeliai bei jų įtaka ugdymo organizavimui. *Socialiniai mokslai: Edukologija*, 2 (6), 48–55.
- 6.2. **Knyga:** Pavardė, V. V., Pavardė, V. V. (Metai). *Knygos antraštė: paantraštė*. Leidimo vieta: Leidyklos pavadinimas. Gibbs, J. T., Huang, L. N. (1991). *Children of color: Psychological Interventions with Minority Youth*. San Francisco: Jossey-Bass.
- 6.3. **Kolektyvinis autorius:** Kolektyvinis autorius. (Metai). *Knygos antraštė: paantraštė*. Leidimo vieta: Leidyklos pavadinimas. Lietuvos statistikos departamentas. (1991). *Lietuvos statistikos metraštis*. Vilnius: Informacijos ir leidybos centras.
- 6.4. **Neidentifikuotas autorius:** *Antraštė*. (Metai). Leidimo vieta: Leidyklos pavadinimas. *Lietuvos Respublikos Konstitucija*. (1996). Vilnius: Lietuvos informacijos centras prie Teisingumo ministerijos.
- 6.5. **Knygos dalis:** Pavardė, V. V. (Metai). Knygos dalies antraštė. In V. Pavardė, V. Pavardė (red.). *Knygos antraštė* (puslapiai). Leidimo vieta: Leidyklos pavadinimas. Bjork, R. A. (1989). Retrieval Inhibition as an Adaptive Mechanism in Human Memory. In H. L. Roediger, F. I. M. Craik (Eds.). *Varieties of Memory & Consciousness* (pp. 309–330). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- 6.6. **Publikuoti konferencijų straipsniai:** Pavardė, V. (Metai). Straipsnio antraštė. In *Leidinio pavadinimas* (puslapiai). Leidimo vieta: Leidyklos pavadinimas. Jucevičius, R. (1992). Valdymo reorganizavimo prielaidos. In *Vadyba ir rinkos ekonomika: tarptautinės konferencijos pranešimo medžiaga* (p. 15–19). Kaunas: Technologija.
- 6.7. **Elektroninė knyga:** Pavardė, V. (Metai). *Knygos antraštė*. Prieiga per internetą: <http://xxxxxxxxxxxxxxxxx>. Rutkauskienė, D. (2003). *Nuotolinis mokymasis*. Prieiga per internetą: <http://www.lv.u.lt/e-mokymasis.html>.
- 6.8. **Elektroninis straipsnis:** Pavardė, V. V., Pavardė, V. (Metai, mėnuo, diena). Straipsnio antraštė. *Žurnalo antraštė*, tomas (numeris), puslapiai. Prieiga per internetą: <http://xxxxxxxxxxxxxxxxx>. Virkus, S. (2003, sausio 5 d.). Information Literacy in Europe: a Literature Review. *Information Research*, 8, 4. Retrieved from: <http://informationr.net/ir/8-4/paper159.html>.
- 6.9. **Interneto tinklalapis:** Autorius. (Metai, mėnuo, diena). *Tinklalapio antraštė: paantraštė*. Prieiga per internetą: <http://xxxxxxxxxxxxxxxxx>. Vilniaus universiteto biblioteka. (2010, lapkričio 9 d.). *Informacinis raštingumas*. Prieiga per internetą: <http://www.ir.mb.vu.lt>.
- 6.10. **Straipsnis iš duomenų bazių:** Pavardė, V. (Metai). Straipsnio pavadinimas. *Žurnalo antraštė*, tomas (numeris), puslapiai. Straipsnio doi numeris <http://dx.doi.org/xxxxxxx>. Swan, T. (1956). Economic Growth and Capital Accumulation. *Economic Record*, 32, 343–61. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1475-4932.1956.tb00434.x>.

General Requirements for the Articles to Be Published

1. The structure of the article should be as follows:
 - 1.1. Title of the article;
 - 1.2. Author's first and last names;
 - 1.3. Name of the institution, its full address and the e-mail address of each author;
 - 1.4. Abstract in the original language of the article (at least 500 printed characters with spaces) and 5-7 keywords;
 - 1.5. The text of the article (not exceeding 40,000 printed characters with spaces);
 - 1.6. List of references (numeration is not needed);
 - 1.7. If the article is prepared in Lithuanian or in English, the abstract should be prepared in the same language as an article;
 - 1.8. Summary of the article in English (at least 1500 printed characters with spaces). If the article is prepared in English or in some other popular language (German, French, or Russian), the summary should be prepared in Lithuanian. The summary should include 5-7 keywords.
2. A scientific problem, relevance and originality, as well as the aim and objectives, methods and methodology must be indicated in the article. The problem needs to be fully explored, comprehensive and reasoned results of the research must be presented, conclusions (summing-up) should be related to the problem indicated as well as to the aim of the research, and the results achieved.
3. Illustrations, tables, charts, graphics and other material should be presented genuine, in a good quality (at least 300 dpi, GIF, JPEG, PNG, or TIFF formats required) and without breaching the copyrights.

Recommendations for the Citation and List of References

References to the information source and the list of references should follow the standard of APA (*Publication Manual of the American Psychological Association*). These recommendations present the requirements for empirical scientific articles. For other types of articles (literature reviews, theoretical or methodological articles, case studies etc.) please refer to the respective requirements of APA standard (for more information see www.apastyle.org).

1. If a text is paraphrased with reference to the information source, the sentence should include the author's last name followed by the publication year in parentheses in the respective place, e.g. The new education paradigm expresses a different relationship between teaching and learning in the study process (Petraitis, 2014). Verbatim citations are presented in inverted commas followed by the author's last name, the publication year and the page in parentheses, e.g. "the national language <...> emphasizes the community with close people, with fellow-countrymen" (Zinkevičius, 1992, 46).
2. If the last name of the author is included in the sentence, then only the year of the publication should be indicated in parentheses, e.g. Žukauskas (2000) compared various periodical literature.
3. When a source lists two authors, in-text citations should provide the last names of both authors and the publication year, e.g. (Bagdonas, Jucevičienė, 2013).

4. While quoting the source prepared by three or more authors, the last name of the first author needs to be indicated adding “et al.” plus the publication year and the page after a comma, e.g. (Trimble et al., 2013, 12).
5. When an association, community, governmental organization or other institution is indicated as the publisher but not a particular author, the collective authorship needs to be indicated, e.g. (American Psychological Association, 2003).
6. The List of References should be presented at the end of the article and arranged in the alphabetic order, with sources in the Latin alphabet coming first, and after those – sources in other languages listed. This list should include only those sources that were mentioned in the article.
 - 6.1. **An article in a journal:** Author’s last name, A. A., Author’s last name, B. B. (Year of Publication). Title of the article. *Title of the Periodical*, Volume (Number), pages. Van der Geer, J., Hanraads, J. A. J., & Lupton, R. A. (2010). The Art of Writing a Scientific Article. *Journal of Scientific Communications*, 163 (1), 51–59.
 - 6.2. **A book:** Author’s last name, A. A., Author’s last name, B. B. (Year of Publication). *Title of the book: Subtitle*. Location: Publisher. Gibbs, J. T., Huang, L. N. (1991). *Children of Color: Psychological Interventions with Minority Youth*. San Francisco: Jossey-Bass.
 - 6.3. **A book by an organization or a group of authors:** Organization. (Year of Publication). *Title of the Publication: Subtitle*. Location: Publisher. Australian Bureau of Statistics. (1991). *Estimated Resident Population by Age and Sex in Statistical Local Areas, New South Wales, June 1990 (No. 3209.1)*. Canberra, Australian Capital Territory: Author.
 - 6.4. **An unidentified author.** *Title of the Publication*. (Year of Publication). Location: Publisher. *Constitution of the Republic of Lithuania*. (1996). Vilnius: Lithuanian Information Centre under the Ministry of Justice.
 - 6.5. **A chapter of a book:** Author’s last name, A. A. (Year of Publication). Title of the chapter. In A. Editor’s last name & B. Editor’s last name (Eds.). *Title of the book* (pages of the chapter). Location: Publisher. Bjork, R. A. (1989). Retrieval Inhibition as an Adaptive Mechanism in Human Memory. In H. L. Roediger, F. I. M. Craik (Eds.). *Varieties of Memory & Consciousness* (pp. 309–330). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
 - 6.6. **Publication of a conference presentation in conference material:** Author’s last name, A. A. (Year of Publication). Title of the article. In *Title of Conference Material* (pages). Location: Publisher. Jucevičius, R. (1992). Prerequisites of Management Reorganization. In *Management and Market Economy: international conference materials* (pp. 15–19). Kaunas: Technologija.
 - 6.7. **An e-book.** Author’s last name, A. A. (Year of Publication). *Title of the e-book*. Available from: <http://xxxxxxxxxxxxxxxxxx>. Rutkauskienė, D. (2003). *Nuotolinis mokymasis*. Available from: <http://www.lv.u.lt/e-mokymasis.html>.
 - 6.8. **An online journal article:** Author’s last name, A. A., Author’s last name, B. B. (Day, Month and Year). Title of the article. *Title of the periodical*, Volume (Number), pages. Available from: <http://xxxxxxxxxxxxxxxxxx>. Virkus, S. (5 January 2003). Information Literacy in Europe: A Literature Review. *Information Research*, 8 (4). Available from: <http://informationr.net/ir/8-4/paper159.html>.
 - 6.9. **A web page:** Author. (Day, Month and Year). *Title of the web page: Subtitle*. Available from: <http://xxxxxxxxxxxxxxxxxx>. Vilnius University Library. (9 November 2010). *Information Literacy*. Available from: <http://www.ir.mb.vu.lt>
 - 6.10. **An article from databases:** Author’s last name, A. A. (Year of Publication). Title of the article. Title of the periodical, Volume (Number), pages. The DOI number of the article <http://dx.doi.org/xxxxxxxxxx>. Swan, T. (1956). Economic Growth and Capital Accumulation. *Economic Record*, 32, 343–61. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1475-4932.1956.tb00434.x>

ISTORIJA / HISTORY

T. 97, Nr. 1

Kalbos redaktorė *Živilė Anušauskaitė*

Vertėja *Vaida Kavaliauskaitė*

Interneto puslapio administratorius *Arūnas Gudiniavičius*

Maketuotojas *Laura Petrauskienė*

Viršelio dailininkė *Dalia Simavičiūtė*

SL 605. 11,5 sp. l. Tir. 50 egz. Užsak. Nr. 15-076
Išleido ir spausdino Lietuvos edukologijos universiteto leidykla
T. Ševčenkos g. 31, LT-03111 Vilnius
Tel. +370 5 233 3593, el. p. leidykla@leu.lt